

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH VĚD

Ústav ošetrovatelství

Ivanna Marynets

Vliv povolání sestry na její zdraví v době covidu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Vévoda, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

Olomouc 27. 6. 2023

podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Vévodovi, Ph.D. a Mgr. Daniele Bartoníčkové za odborné vedení, cenné rady a trpělivost při zpracování této bakalářské práce. Děkuji také své rodině za podporu během studia

ANOTACE

Typ závěrečné práce: Přehledová bakalářská práce

Téma práce: Vliv povolání sestry na její zdraví v době covidu

Název práce: Vliv povolání sestry na její zdraví v době covidu

Název práce v AJ: The impact of the nurse's occupation on her health during covid

Datum zadání: 22-11-2021

Datum odevzdání: 30-06-2023

Vysoká škola, fakulta, ústav: Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta zdravotnických věd

Ústav ošetřovatelství

Autor práce: Ivanna Marynets

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Vévoda, Ph.D.

Oponent práce:

Abstrakt v ČJ

Tato bakalářská práce měla za cíl prozkoumat vliv povolání zdravotní sestry na její zdravotní stav v průběhu pandemie COVID-19. Studie měla dva konkrétní cíle: prozkoumat dopad vyhoření a stresu na všeobecné sestry a porozumět jejich zkušenostem a vnímání v souvislosti s těmito faktory a poskytnout přehled o existujících intervencích a podpůrných programech zaměřených na prevenci syndromu vyhoření a snižování stresu u všeobecných sester v období pandemie. Výsledky tohoto výzkumu poukazují na hluboký dopad pandemie COVID-19 na duševní zdraví sester. V tomto náročném období se mezi sestrami nejčastěji vyskytovaly úzkost, deprese, stres a posttraumatická stresová porucha. Tyto duševní poruchy, pokud nejsou léčeny, mohou negativně ovlivnit výkon sester, a nakonec i výsledky léčby pacientů. Zdravotnickým organizacím je zásadní uvědomit si zátěž duševního zdraví, se kterou se sestry potýkají, a zavést podpůrné systémy pro řešení těchto problémů. Výsledky výzkumu zdůrazňují význam intervencí v oblasti duševního zdraví sester pro snížení úzkosti, deprese, stresu a posttraumatické stresové poruchy. Tyto intervence hrají klíčovou roli při podpoře duševního blaha sester, zlepšování kvality poskytované péče a snižování zátěže zdravotnických systémů. Studie dále zdůrazňuje důležitost organizační podpory, sociální podpory a soucitu se sebou samým při zmírňování vyhoření a podpoře odolnosti sester. Tato bakalářská práce poskytuje cenné poznatky o vlivu povolání zdravotní sestry na její zdravotní stav během pandemie COVID-19. Výsledky výzkumu poukazují na důležitost prioritizace intervencí v oblasti duševního zdraví sester a zvýšení povědomí o problémech, kterým čelí. Zdravotnické organizace musí poskytovat adekvátní podporu a zdroje pro řešení vyhoření a stresu u sester. Tímto způsobem mohou chránit duševní blaho sester a zajišťovat poskytování péče vysoké kvality pacientům. Tato práce vyzývá k začleňování intervencí založených na důkazech a osvědčených postupů do zdravotnických politik a organizačních strategií, aby se podpořilo blaho a odolnost sester v krizových situacích. Celkově přinášejí zjištění této studie příspěvek k pochopení vlivu povolání zdravotní sestry na její zdraví během pandemie COVID-19 a poskytují základ pro další výzkum, vývoj politiky a intervence zaměřené na podporu a zajištění blaha sester. Je nezbytné, aby společnost uznala a ocenila neocenitelný přínos sester a přijala preventivní opatření k řešení jejich zdravotních potřeb, a to nejen během pandemií, ale také v běžném zdravotnickém prostředí.

Abstrakt v AJ

This bachelor's thesis aimed to explore the impact of the nursing profession on nurses' health during the COVID-19 pandemic. The study had two specific objectives: to examine the effects of burnout and stress on general nurses and to understand their experiences and perceptions related to these factors. Additionally, the thesis aimed to provide an overview of existing interventions and support programs focused on preventing burnout syndrome and reducing stress among general nurses during the pandemic. The results of this research indicate a profound impact of the COVID-19 pandemic on nurses' mental health. Anxiety, depression, stress, and post-traumatic stress disorder were most commonly observed among nurses during this challenging period. If left untreated, these mental disorders can negatively affect nurses' performance and ultimately the outcomes of patient care. It is crucial for healthcare organizations to acknowledge the mental health burden faced by nurses and implement support systems to address these issues. The research findings highlight the importance of mental health interventions for reducing anxiety, depression, stress, and post-traumatic stress disorder among nurses. These interventions play a key role in promoting nurses' well-being, improving the quality of care provided, and reducing the burden on healthcare systems. The study further emphasizes the importance of organizational support, social support, and self-compassion in mitigating burnout and fostering nurses' resilience. This bachelor's thesis provides valuable insights into the impact of the nursing profession on nurses' health during the COVID-19 pandemic. The research findings underscore the importance of prioritizing interventions in the mental health domain for nurses and raising awareness of the challenges they face. Healthcare organizations must

provide adequate support and resources to address burnout and stress among nurses. By doing so, they can safeguard nurses' mental well-being and ensure the delivery of high-quality care to patients. This work calls for the integration of evidence-based interventions and best practices into healthcare policies and organizational strategies to support and enhance nurses' well-being and resilience in crisis situations. Overall, the findings of this study contribute to understanding the impact of the nursing profession on nurses' health during the COVID-19 pandemic and provide a foundation for further research, policy development, and interventions aimed at supporting and ensuring nurses' well-being. It is essential for society to recognize and appreciate the invaluable contribution of nurses and adopt preventive measures to address their healthcare needs, not only during pandemics but also in regular healthcare settings.

Klíčová slova v ČJ: pandemie, COVID-19, zdravotníci, pracovní únava, zátěž sester, syndrom vyhoření

Klíčová slova v AJ: pandemic, COVID-19, health workers, work fatigue, nurse strain, burnout syndrome

Rozsah: 28 stran/ 1 příloha

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 POPIS REŠERŠNÍ ČINNOSTI.....	10
2 SYNDROM VYHOŘENÍ A STRES U VŠEOBECNÝCH SESTER BĚHEM PANDEMIE COVID-19	12
3 INTERVENCE, PREVENTIVNÍ STRATEGIE A OBECNÉ TAKTIKY PRO ZMÍRNĚNÍ VYHOŘENÍ A STRESU U SESTER.....	17
3.1 Význam a limitace dohledaných poznatků.....	19
ZÁVĚR.....	21
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	23
SEZNAM ZKRATEK	27
SEZNAM PŘÍLOH.....	28

Úvod

Pandemie COVID-19 způsobuje těžký akutní respirační syndrom koronaviru 2 (SARS-CoV-2). Jedná se o vysoko infekční nemoc s dlouhou inkubační dobou. Poprvé byla identifikována v prosinci 2019 v čínském Wuhanu. Světová zdravotnická organizace (WHO) v lednu 2020 prohlásila výskyt za veřejné zdravotní nebezpečí mezinárodního významu a v březnu 2020 za pandemii. K 4. dubnu 2021 bylo WHO hlášeno přibližně 130,25 milionu potvrzených případů s 2,8 miliony úmrtími, které byly přičítány covidu-19 po celém světě (Chauhan 2020). Pandemie covidu-19 vystavovala zdravotnický personál v přední linii velkému riziku psychického stresu. Prevalence vysokého stresu, depresivních příznaků vyžadujících léčbu a úzkostných příznaků vyžadujících další vyšetření mezi zdravotnickým personálem dosáhla hodnot 3,7 %, 11,4 % a 17,7 % (Wilson et al., 2020). Přibližně 10 % potvrzených případů covidu-19 postihlo zdravotnické pracovníky (Elghazally et al., 2021). Pandemie výrazně zasáhla zdravotnický systém, přičemž mezi nejvíce ovlivněné patří zdravotní sestry. Podle Velavana a Meyera 2020 stojí zdravotní sestry v čele boje proti viru a jsou často vystaveny vysokému riziku nákazy. Kromě toho jsou sestry vystaveny také vysoké míře psychického stresu v důsledku zvýšené pracovní zátěže a nutnosti poskytovat péči pacientům s COVID-19 (Rossi et al., 2021). To vede ke zvýšenému riziku syndromu vyhoření, což je stav emocionálního, fyzického a duševního vyčerpání způsobený dlouhodobým stresem (Salari et al., 2020). Kromě fyzických a psychických rizik spojených s prací během pandemie čelí zdravotní sestry také výzvě udržet si vlastní zdraví a pohodu. Jak poznamenávají Hofmeyer a kol. (2020), je důležité, aby sestry o sebe pečovaly, aby zabránily vyhoření a udržely si fyzické a duševní zdraví. Kvůli zvýšené pracovní zátěži a stresu však sestry často mají problém najít si čas a energii na péči o sebe samé (Galehdar et al., 2020). Sestry navíc často postrádají podporu ze strany zaměstnavatelů, která je nezbytná k tomu, aby mohly praktikovat péči o sebe samé (Leyva-Vela et al., 2018).

Cílem bakalářské práce je shrnout dosavadní publikované poznatky týkající se problematiky vlivu povolání sestry na její zdraví v době pandemie Covid 19. Cíl této práce je dále upřesněn ve dvou bodech:

- **Cíl 1:** Prozkoumat dopad vyhoření a stresu na všeobecné sestry a porozumět jejich zkušenostem a vnímání v souvislosti s těmito faktory.
- **Cíl 2:** Poskytnout přehled o existujících intervencích a podpůrných programech zaměřených na prevenci syndromu vyhoření a snižování stresu u všeobecných sester v období pandemie.

Úvodem ke zkoumané problematice byla prostudována následující vstupní literatura:

ELGHAZALLY, Shimaa A., Atef F. ALKARN, Hussein ELKHAYAT, Ahmed K. IBRAHIM a Mariam Roshdy ELKHAYAT, 2021. Burnout Impact of COVID-19 Pandemic on Health-Care Professionals at Assiut University Hospitals, 2020. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. **18**(10). ISSN 1660-4601. Dostupné z: doi:10.3390/ijerph18105368

GALEHDAR, Nasrin, Aziz KAMRAN, Tahereh TOULABI a Heshmatolah HEYDARI, 2020. Exploring nurses' experiences of psychological distress during care of patients with COVID-19: A qualitative study. *BMC Psychiatry* [online]. 20(1). ISSN 1471244X. Dostupné z: doi:10.1186/s12888-020-02898-1

HOFMEYER, Anne, Ruth TAYLOR a Kate KENNEDY, 2020. Fostering compassion and reducing burnout: How can health system leaders respond in the Covid-19 pandemic and beyond? [online]. 1. listopad 2020. B.m.: Churchill Livingstone. ISSN 15322793. Dostupné z: doi:10.1016/j.nedt.2020.104502

CHAUHAN, Shaylika, 2020. Comprehensive review of coronavirus disease 2019 (COVID-19). *Biomedical journal* [online]. 43(4), 334–340. ISSN 2320-2890 2319-4170. Dostupné z: doi:10.1016/j.bj.2020.05.023

LEYVA-VELA, Belén, Francisco Jesús LLORENTE-CANTARERO, Silvia HENAREJOS-ALARCÓN a Alejandro MARTÍNEZ-RODRÍGUEZ, 2018. Psychosocial and physiological risks of shift work in nurses: A cross-sectional study. *Central European Journal of Public Health* [online]. 26(3), 183–189. ISSN 12107778. Dostupné z: doi:10.21101/cejph.a4817

ROSSI, Sandra, Chiara COSENTINO, Gloria Caterina BETTINAGLIO, Franca GIOVANELLI, Carmen PRANDI, Paolo PEDROTTI, Davide PREDA, Alfonso D'ERCOLE, Leopoldo SARLI a Giovanna ARTIOLI, 2021. Perception of nurses' professional identity during the first wave of COVID-19 pandemic infections. *Acta Biomedica* [online]. 92(S2). ISSN 25316745. Dostupné z: doi:10.23750/ABM.V92IS2.11959

SALARI, Nader, Habibolah KHAZAIE, Amin HOSSEINIAN-FAR, Behnam KHALEDI-PAVEH, Mohsen KAZEMINIA, Masoud MOHAMMADI, Shamarina SHOHAIMI, Alireza DANESHKHAH a Soudabeh ESKANDARI, 2020. The prevalence of stress, anxiety and depression within front-line healthcare workers caring for COVID-19 patients: a systematic review and meta-regression. *Human Resources for Health* [online]. 18(1). ISSN 14784491. Dostupné z: doi:10.1186/s12960-020-00544-1

VELAVAN, Thirumalaisamy P. a Christian G. MEYER, 2020. The COVID-19 epidemic [online]. 1. březen 2020. B.m.: Blackwell Publishing Ltd. ISSN 13653156. Dostupné z: doi:10.1111/tmi.13383

WILSON, William, Jeffrey Pradeep RAJ, Seema RAO, Murtuza GHIYA, Nisanth Menon NEDUNGALAPARAMBIL, Harshit MUNDRA a Roshan MATHEW, 2020. Prevalence and Predictors of Stress, anxiety, and Depression among Healthcare Workers Managing COVID-19 Pandemic in India: A Nationwide Observational Study. *Indian Journal of Psychological Medicine* [online]. 42(4), 353–358. Dostupné z: doi:10.1177/0253717620933992

WORLD HEALTH ORGANIZATION, 2020. WHO COVID-19 Dashboard. [Geneva] [online] [vid. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://covid19.who.int/>

1 Popis rešeršní činnosti

V následující tabulce je popsána rešeršní činnost, jež byla základem k dohledání validních zdrojů pro tvorbu této práce s pomocí klíčových slov či jejich variant a za použití tzv. Booleovských operátorů.

Tabulka č. 1: Algoritmus rešeršní činnosti.

VYHLEDÁVACÍ KRITÉRIA
KLÍČOVÁ SLOVA V ČJ: PANDEMIE, COVID-19, ZDRAVOTNÍCI, PRACOVNÍ ÚNAVA, ZÁTĚŽ SESTER, SYNDROM VYHOŘENÍ
KLÍČOVÁ SLOVA V AJ: PANDEMIC, COVID-19, HEALTH WORKERS, WORK FATIGUE, NURSE STRAIN, BURNOUT SYNDROME
JAZYK: ČEŠTINA, ANGLIČTINA
OBDOBÍ: 2018–2022
DATABÁZE
BMC, BMČ, MEDVIK, PUBMED, SCIENCE DIRECT
NALEZENO 230 ČLÁNKŮ.
VYŘAZUJÍCÍ KRITÉRIA
DUPlicitní články
Články netýkající se tématu
Kvalifikační práce
SUMARIZACE VYUŽITÝCH DATABÁZÍ A DOHLEDANÝCH POZNATKŮ
BMC: 5
BMČ: 4
MEDVIK: 3
PUBMED: 7
SCIENCE DIRECT: 6

SUMARIZACE VYUŽITÝCH PERIODIK

Aging clinical and experimental research 1 článek
American journal of respiratory and critical care medicine 1 článek
Anesthesia and analgesia 1 článek
Annals of agricultural and environmental medicine : AAEM 1 článek
Asian Journal of Psychiatry 1 článek
Biomedical journal 1 článek
Brain, Behavior, & Immunity - Health 2 články
Egyptian Journal of Occupational Medicine 1 článek
Explore (New York, N.Y.) 1 článek
Frontiers in Public Health 1 článek
Indian journal of medical ethics 1 článek
Indian Journal of Psychological Medicine 1 článek
International Journal of Environmental Research and Public Health 1 článek
Journal of advanced nursing 2 články
Journal of Clinical Nursing 2 články
Journal of family medicine and primary care 1 článek
Medical Science Monitor 1 článek
Military medicine 1 článek
Open access Macedonian journal of medical sciences 1 článek
PLOS ONE 2 články
The Lancet 1 článek

PRO TVORBU PŘEHLEDOVÉ PRÁCE BYLO 25 VYUŽITO ČLÁNKŮ A 2 KNIHY

2 Syndrom vyhoření a stres u všeobecných sester během pandemie COVID-19

Během nedávné pandemie se zdravotnický personál stal jednou z hlavních skupin postižených touto zdravotní krizí. Zatímco běžná populace byla nucena zůstat doma a omezit sociální kontakty, zdravotnický personál musel pokračovat ve své práci, přicházet do přímého kontaktu s virem a čelit mu na denní bázi. Navíc často čelili nedostatku osobní ochranné výbavy, což z nich činilo jednu z nejohroženějších skupin (Chauhan 2020).

Tito stateční zdravotničtí pracovníci se ocitli v náročné situaci, kdy museli čelit omezeným zdrojům a zároveň čelit fyzickému i duševnímu ohrožení (Sultana et al., 2020). Zdravotníci museli nalézt rovnováhu mezi péčí o pacienty a vlastními potřebami a závazky vůči rodině (Wilson et al., 2020). Kromě toho se museli vypořádat s etickými a morálními rozhodnutími spojenými s péčí o pacienty (Elghazally et al., 2021). Byli také konfrontováni s vysokou mírou utrpení pacientů, o něž se museli starat ve stresujícím a přetíženém zdravotnickém systému (Sasangohar et al., 2020). Všechny tyto faktory byly umocněny nejistotou ohledně samotné nemoci, její závažnosti a rizikem smrti pacientů.

U zdravotníků v přední linii se mohly objevovat různé symptomy, jako je strach, nejistota a úzkost, které se projevují vzrušivostí, podrážděností, neschopností relaxovat a příznaky duševního stresu (Wang et al., 2020). Syndrom únavy z péče (compassion fatigue – CF) je úzce spojen s těmito traumatickými a komplexními situacemi, kterým zdravotníci čelí (Ruiz--Fernández et al., 2020). Tento syndrom souvisí s emocionálním vyčerpáním, depersonalizací a nedostatkem osobního naplnění v práci, které jsou důsledkem neustálé expozice pracovním stresorům. Dle Stamm (2010) je CF je úzce spojen s dalšími koncepty, jako je vyhoření (burnout – BO) a uspokojení z péče (compassion satisfaction – CS).

V některých zdravotnických zařízeních, například na jednotkách intenzivní péče a pohotovostních odděleních, nebo během zdravotnických krizí, jako je nedávná pandemie, se může zdravotnický personál potýkat s vysokou mírou syndromu únavy z péče, což může negativně ovlivnit jejich profesní život (Ruiz-Fernández et al., 2020). Touha zdravotnických pracovníků pomáhat a snižovat utrpení druhých může překračovat jejich schopnosti reagovat na různé situace a vést je k emocionálnímu vyčerpání (Ruiz-Fernández et al., 2020).

Zdravotníci trpící syndromem únavy z péče mohou prožívat pocity strachu nebo úzkosti při interakci s pacienty, což může ovlivnit jejich vztahy s pacienty a snížit kvalitu poskytované péče (Alharbi et al., 2020). Zdravotnický personál v přední linii čelí riziku

duševního vyčerpání a může potřebovat psychologickou podporu a intervence, které mu pomohou zvládat tuto složitou situaci. Je klíčové mít připravené plány a strategie pro reakci na stresové situace a pro zlepšení a udržení profesionální kvality života zdravotnického personálu. Vzhledem k novému riziku spojenému s COVID-19, které ovlivňuje pohodu sester v pandemické situaci, je v této souvislosti důležité věnovat zvýšenou pozornost povědomí o psychickém stavu profesionálů.

Syndrom vyhoření (BOS) je významným problémem ve zdravotnickém a veřejném zdravotnickém sektoru a jeho naléhavost a rozsah se v poslední době zvyšují (Al-Haddad et al., 2020). Tento syndrom je charakterizován dlouhodobým psychickým, emočním a fyzickým stresem, který vzniká v důsledku trvalé expozice pracovním stresorům. Zvláště zdravotnický personál, jako jsou sestry, které pracují v náročných oblastech, jako je péče o pacienty během pandemie COVID-19, jsou vystaveny vyššímu riziku syndromu vyhoření. Zdravotní pracovníci se potýkají s výrazným sociálním a psychickým tlakem, který se projevuje při péči o infikované pacienty, a strachem z přenosu infekce na své rodiny (Sasangohar et al., 2020). Tato situace vede ke zvýšené emocionální vyčerpanosti, depersonalizaci a pocitu nízké osobní úspěšnosti, což jsou tři základní symptomy syndromu vyhoření (Elghazally et al., 2021).

Syndrom vyhoření byl poprvé popsán Maslachem a jeho kolektivem v roce 1996. Syndrom je často pozorován u těch, kteří pracují s lidmi a jsou vystaveni vysoké míře pracovního stresu (Maslach et al., 1997). Syndrom vyhoření je způsoben kombinací individuálních rizikových faktorů a organizačních stresorů. Dle Maslachovy definice je syndrom vyhoření spojen se stresem z dlouhodobé pracovní zátěže, která ovlivňuje pracovní spokojenost, produktivitu a výkon jak zdravotnického pracovníka, tak pacienta. Syndrom vyhoření má rozměry tři klíčové rozměry: emoční vyčerpanost, depersonalizaci a pocit nízké osobní úspěšnosti.

Syndrom vyhoření byl také klasifikován jako jev, který je vyvolán třemi faktory: vyčerpáním nebo vyhasínáním energie, mentální vzdáleností od práce nebo negativismem a cynismem v souvislosti s prací a sníženou profesní efektivitou (Al-Haddad et al., 2020). Pracovní spokojenost má významný vliv na výkon zaměstnanců, a i celé organizace.

Náročné pracovní prostředí plné stresu může negativně ovlivňovat emoční stabilitu zdravotnického personálu (van Mol et al., 2015). Syndrom vyhoření je stále více uznáván jako závažný problém mezi zdravotnickým personálem, zejména mezi těmi, kteří poskytují péči kriticky nemocným pacientům. Tito pracovníci se nacházejí v náročném prostředí, kde

musí nejen pečovat o své pacienty, ale také reagovat na jejich fyzické i emocionální potřeby. Podle studie provedené Critical Care Societies Collaborative (CCSC) se až 45 % lékařů specializujících se na intenzivní péči uvedlo, že trpí příznaky závažného syndromu vyhoření (Moss et al., 2016). Předchozí výzkumy uvádějí vysokou prevalenci tohoto syndromu mezi poskytovateli zdravotní péče po celém světě, a to v rozpětí mezi 25 až 75 % (van Mol et al., 2015). Studie provedené během pandemie v arabských zemích ukazují, že prevalence syndromu vyhoření je vyšší u žen, mladších lékařů, dále u lidí, kteří nejsou spokojeni se svou prací nebo mají málo praxe. V Egyptě byla provedena studie na 168 poskytovatelích zdravotní péče ve fakultních nemocnicích v Zagazigu. Tato studie odhalila vysokou míru emočního vyčerpání (53 %), depersonalizace (64,3 %) a pocitu nízké osobní úspěšnosti (67,3 %) mezi respondenty (M a L 2019).

Syndrom vyhoření má řadu negativních důsledků, které se projevují nejen na psychickém a fyzickém zdraví zdravotnického personálu prostřednictvím depresí, nespavosti a gastrointestinálních problémů, ale také na pacientech, kterým je vyhořelým zdravotnickým personálem poskytována horší zdravotní péče, což vede k jejich nespokojenosti. Tyto negativní výsledky se rovněž promítají do zdravotnické organizace, přičemž mohou vést k větší absenci, nízké spokojenosti s prací, časté fluktuaci personálu, snížené morálce a finančním ztrátám (Elghazally et al., 2021).

Prioritou v oblasti zdravotní péče, zejména v době krize, je snižování rizik spojených se syndromem vyhoření a fluktuací sester a zajištění jejich zadržení (Giménez-Espert et al., 2020). Odolnost, která je definována jako schopnost úspěšně obstát v obtížných stresových situacích, je považována za ochranný faktor proti nepříznivým situacím u sester. Schopnost odolnosti umožňuje sestřám udržovat duševní a psychické zdraví i v době krize. Zjištění naznačují, že opatření zaměřená na posílení odolnosti sester mohou snížit riziko jejich profesního vyhoření, zlepšit jejich spokojenost a snížit riziko fluktuace (Giménez-Espert et al., 2020). Kromě sociodemografických charakteristik byly v předchozí empirické studii identifikovány negativní vztahy mezi vyhořením, záměrem fluktuace, vnímaným rizikem spojeným s COVID-19 a odolností (Ruiz-Fernández et al., 2020).

Pandemie COVID-19 vyvolala zvýšené obavy ohledně blahobytu a možného vyhoření zdravotnického personálu. Domovy poskytující zdravotní péči byly vážně zasaženy pandemií, což mělo fatální následky zejména pro starší dospělé (Leskovic et al., 2020). V některých zemích se domovy staly provizorními nemocnicemi pro pacienty s COVID-19, což mělo negativní dopad na zdravotnický personál, který se potýkal s větším stresem

a vyhořením (Leskovic et al., 2020). Výzkumy ukazují, že sestry a zdravotnický personál pracující v domovech se zdravotní péčí hlásily vyšší míru vyhoření než zdravotníci v jiných zdravotnických organizacích (Vassbø et al., 2019).

Bylo identifikováno mnoho faktorů, které přispívají k psychickému dopadu této pandemie na poskytovatele zdravotní péče. Mezi tyto faktory patří úmrtnost spojená s onemocněním COVID-19, nedostatek účinné léčby, vyšší míra infekce a úmrtnosti mezi zdravotnickým personálem, oddělení od rodin a sociální stigma (Spoorthy et al., 2020). Kromě toho k vyhoření zdravotnického personálu během pandemie přispěla například i delší pracovní doba, nedostatek osobní ochranné výbavy (PPE), vysoká pracovní zátěž, velká odpovědnost, nedostatek specifických léků a větší péče o nestabilní pacienty, přítomnost chronických onemocnění a neustálé změny v úkolech lékařů (Han Xiao et al., 2020).

Na základě předchozích zkušeností s výskytem virů, jako jsou SARS, MERS a Ebola, bylo zjištěno, že zdravotnický personál v přední linii, který přichází do přímého kontaktu s postiženými pacienty, prožívá větší psychický stres a je více náchylný k symptomatickému posttraumatickému stresovému syndromu než ostatní zdravotnický personál, který nemá takový přímý kontakt (Cabarkapa et al., 2020). Tyto poznatky naznačovaly, že nové výskyty virů, včetně pandemie COVID-19, mohou zvýšit psychický stres u zdravotnického personálu v přední linii. Nedávný výzkum prováděný v souvislosti s pandemií COVID-19 v několika zemích potvrzuje, že zdravotnický personál v přední linii hlásí symptomy deprese, úzkosti a stresu (Pappa et al., 2020).

Pro hlubší pochopení psychického stresu u zdravotnického personálu v přední linii bylo vhodné využít teorii sebepodávání (Self-Determination Theory, SDT). Tato teorie se zaměřuje na lidskou motivaci a proces socializace a rozlišuje tři základní psychologické potřeby: autonomii, kompetenci a příslušnost (Van der Goot et al., 2021). Potřeba autonomie souvisí s pocitem svobody volby a vůle jednat. Potřeba kompetence se týká efektivity a schopnosti splnit úkoly. Potřeba příslušnosti zahrnuje pocit propojení s ostatními a příslušnosti k určitému kolektivu. Pracovní prostředí, která podporují uspokojování těchto základních psychologických potřeb, přispívají k pozitivním psychologickým výsledkům, jako je zlepšení výkonu a větší psychické blaho. Naopak, pracovní prostředí, která brání uspokojování těchto potřeb, mohou vést k psychickému stresu a neadaptivnímu fungování. Frustrace nastává, když jsou základní psychologické potřeby potlačovány, například když se jedinec cítí omezen ve svobodě jednat, pochybuje o svých schopnostech nebo se cítí vyloučený. V důsledku pandemie COVID-19 a souvisejících změn v pracovním prostředí,

například více směn, nových rolí a přísných protokolů, se může objevit snížení uspokojování psychologických potřeb a zvýšení frustrace. Výzkum naznačuje, že uspokojování potřeb a frustrace potřeb jsou koncepty, které se od sebe liší. (Van der Goot et al., 2021). Uspokojování potřeb je klíčové pro dosažení osobního blaha a optimálního rozvoje, zatímco nedostatek uspokojování potřeb může vést k suboptimálnímu růstu a rozvoji. Na druhé straně frustrace potřeb snižuje blaho jedince a přispívá k výskytu zdravotních problémů. Kvalitativní data naznačují, že důkladné zaměření na různé aspekty sociálního prostředí může pomoci vysvětlit, jak frustrace potřeb a podpora potřeb současně ovlivňují psychologickou nepohodu (tzv. ill-being) nebo dobrou duševní pohodu (tzv. well-being). Na základě výzkumu je zřejmé že různé prvky sociálního (pracovního) prostředí ovlivňují různé potřeby (Van der Goot et al., 2021). Výzkum rozlišovat přímé sociální prostředí (např. kolegové a pacienti) a nepřímé sociální prostředí (např. organizace). Zatímco přímé sociální prostředí se jeví jako podpora pro propojenost, nepřímé prvky sociálního prostředí často představovaly překážky pro autonomii a kompetenci.

Celkově lze tedy konstatovat, že pandemie COVID-19 má významný dopad na psychický stav zdravotnického personálu v přední linii, přičemž analýza jejich potřeb a úroveň jejich uspokojení může být užitečným nástrojem pro pochopení a zvládnutí tohoto stresového stavu.

3 Intervence, preventivní strategie a obecné taktiky pro zmírnění vyhoření a stresu u sester

Vyčerpání a nadměrný stres představují vážné problémy, jimž musí čelit zdravotnický personál, zejména sestry, vzhledem k náročnému pracovnímu prostředí, vysokým očekáváním a emocionálně náročným situacím. Tyto faktory mohou negativně ovlivnit jejich duševní i fyzické zdraví a kvalitu poskytované péče. V souvislosti s pandemií COVID-19 došlo k významným změnám ve zdravotnických systémech po celém světě. Sestry sehrály klíčovou roli v boji proti této infekci, avšak čelily mnoha výzvám, které mohly vést k vyčerpání a stresu. Proto je nezbytné zajistit jejich fyzickou i psychickou pohodu. Studie ukázaly, že až 14,5 % zdravotnických pracovníků pečujících o pacienty s COVID-19 se projevil vážné symptomy úzkosti a deprese (Pappa et al., 2020). Proto je důležité nabídnout sestrám podporu a intervence zaměřené na zvládnání stresu a vyčerpání. Posílení odolnosti sester a dalších zdravotnických pracovníků se stává stále důležitějším.

Klíčovou roli při prevenci syndromu vyhoření hraje podpora sebezpečí (Suleiman-Martos et al., 2020). Organizace by měly poskytovat programy sebezpečí, které podporují relaxaci, mindfulness, meditaci a další aktivity, které pomáhají sestrám snižovat stres a obnovovat energii. Důležité je také informovat poskytovatele zdravotní péče o rizicích a připravit je na potenciální pracovní stres. Tímto způsobem může být sníženo stigma spojené s duševními poruchami, včetně vyhoření, a může se rozvíjet jejich odolnost. Například studie zaměřená na reakci na epidemii Eboly ukázala, že povědomí spolu s dalšími preventivními opatřeními významně zlepšují psychologickou odolnost u poskytovatelů zdravotní péče (Schreiber et al., 2019). Výzkum také prokázal negativní korelaci mezi odolností a vyhořením u iránských sester (Deldar et al., 2018).

Důležitou roli hraje také poskytování pravidelné a jasně komunikované informační podpory pro snižování stresu (Sultana et al., 2020). Sestry by měly být dobře informovány o důležitých změnách a opatřeních týkajících se pandemie. Organizace by měly vytvářet kanály pro otevřenou komunikaci, které sestrám umožní vyjádřit své obavy, otázky nebo návrhy. Je však třeba poznamenat, že konkrétní intervence a podpůrné programy se mohou lišit v závislosti na organizaci, zemi a dostupných zdrojích. Proto je důležité, aby organizace spolupracovaly s odborníky na duševní zdraví a respektovaly individuální potřeby svých sester při navrhování a implementaci podpůrných opatření.

V době pandemie COVID-19 je poskytování služeb duševního zdraví pro sestry náročné, avšak je důležité zkoumat možnosti, jak těmto potřebám vyhovět. Existuje několik strategií, které mohou přispět ke zlepšení přístupu k duševnímu zdraví. Jednou z možností je zapojení odborníků na duševní zdraví do multidisciplinárních týmů pro COVID-19, kteří mohou poskytovat služby nebo posílat zdravotníky s příznaky vyhoření (De Simone et al., 2021). Skupinová poradenská setkání nebo sezení podpory od vrstevníků jsou také účinným způsobem řešení vyhoření a podpory duševního zdraví během pandemie.

V posledních letech se stále více využívají digitální intervence ke zlepšování zdravotnických služeb a léčebných výsledků. Jeden přístup spočívá ve vyváženém využití elektronických zdravotnických záznamů pro koordinaci pracovních plánů, monitorování zdravých pracovních vzorců a řešení rizik nadměrné zátěže zdravotnického personálu v první linii během pandemie. Digitální platformy také nabízejí možnosti poradenství a intervencí (Sultana et al., 2020). Je důležité vytvořit podporující prostředí prostřednictvím organizačních přístupů. To zahrnuje zlepšování pracovní kultury a mezilidských vztahů a řešení pracovního stresu. Výzkum ukázal, že intervence zaměřené na organizaci vedly k významnému snížení vyhoření, zatímco intervence zaměřené na jednotlivé pracovníky měly slabší efekt (De Simone et al., 2021)

Potenciální strategie zahrnují zlepšování pracovních postupů a organizace služeb s cílem snížit pracovní zátěž, zlepšování komunikace a komunikačních dovedností, zajištění odpovídajícího odpočinku a cvičení, pořádání workshopů zaměřených na zvládání stresu a vytváření politik a postupů pro snižování vyhoření u zdravotnického personálu během pandemie (De Simone et al., 2021; Sultana et al., 2020). Tyto přístupy mohou přispět k vytváření podporujícího prostředí pro poskytovatele zdravotní péče. Je důležité zahrnout samotné poskytovatele zdravotní péče při vypracovávání strategií pro vytváření takového prostředí. Sdílené rozhodování může pomoci porozumět potenciálním výzvám, kterým čelí poskytovatelé, včetně dopadů jejich účasti nebo neúčasti na reakce na COVID-19 v oblasti mzdy nebo hodnocení výkonu, operačním výzvám uvnitř a mezi odděleními nemocnic, individuálním a skupinovým psychosociálním výzvám, které mohou ovlivnit zdravotnický personál i poskytování zdravotní péče během pandemie.

Jednou z účinných metod pro snižování stresu, úzkosti a vyhoření je technika emocionální svobody —EFT (Dincer a Inangil 2021). EFT je rychlá a účinná terapeutická metoda, která se využívá v různých situacích, jako jsou přírodní katastrofy, teroristické útoky nebo uprchlické krize. Tato technika využívá stimulaci specifických bodů na kůži, které mají

speciální elektrické vlastnosti. Při kontaktu s těmito body je odeslán signál do mozku a následně dochází k harmonizaci energie v těle a zklidnění mysli.

3.1 Význam a limitace dohledaných poznatků

Během nedávné pandemie se zdravotnický personál stal jednou z nejohroženějších skupin a musel čelit fyzickému i duševnímu vypjetí spojenému s prací v přední linii. Dostupné poznatky poskytují důležitý pohled na vliv pandemie na zdravotnický personál a ukazují potřebu psychologické podpory a intervencí. Syndrom únavy z péče a syndrom vyhoření jsou významné problémy, které se mohou vyskytovat mezi zdravotníky v přední linii. Tyto syndromy mají negativní dopad na jejich profesní život a mohou ovlivnit kvalitu poskytované péče. Dohledané poznatky také zdůrazňují důležitost plánování a strategií pro zvládnutí stresových situací a udržení náležité profesionality zdravotnického personálu. Posílení odolnosti a zvládnutí strategií se u zdravotnických pracovníků stává klíčovým faktorem pro zvládnutí těchto složitých situací.

Dohledané poznatky o intervencích, preventivních strategiích a obecných taktikách pro zmírnění vyhoření a stresu u sester mají významný vliv na zdravotnický personál, zejména v souvislosti s náročným pracovním prostředím a vysokými očekáváními. Tyto poznatky přispívají k pochopení negativních dopadů vyčerpání a nadměrného stresu na duševní i fyzické zdraví sester a na kvalitu poskytované péče. V kontextu pandemie COVID-19 jsou tyto poznatky ještě důležitější, protože sestry čelily výzvám spojeným s prací v přední linii, a mohly tak projevit vážné symptomy úzkosti a deprese. Poskytování podpory a intervencí zaměřených na zvládnutí stresu a vyčerpání je nezbytné pro udržení jejich fyzického i psychického zdraví.

Zjištěné poznatky také poukazují na důležitost podpory sebezpěče u sester a zdravotnických organizací. Programy sebezpěče, které zahrnují relaxaci, mindfulness, meditaci a další aktivity, pomáhají sestřím snižovat stres a obnovovat energii. Informování poskytovatelů zdravotní péče o rizicích a poskytování pravidelné a jasné informační podpory je také klíčové pro snižování stresu. Zapojení odborníků na duševní zdraví, skupinová poradenská setkání a digitální intervence jsou dalšími strategiemi, které mohou přispět ke zlepšení duševního zdraví sester.

V rámci dostupných poznatků jsou zjištěna určitá omezení. Práce je psána v obecné rovině a nezohledňuje specifický kontext jednotlivých zdravotnických prostředí. Dopady syndromu únavy z péče a syndromu vyhoření se mohou lišit v závislosti na konkrétních

pracovních podmínkách, dostupnosti zdrojů a podpory. Práce nadměrně zohledňuje specifické kontexty a rozdíly mezi organizacemi a zeměmi. Intervence, preventivní strategie a podpůrné programy mohou variabilně odpovídat dostupným zdrojům a individuálním potřebám sester. Proto je důležité, aby organizace spolupracovaly s odborníky na duševní zdraví a respektovaly individuální potřeby sester. Je také třeba zdůraznit, že dostupné poznatky mohou být omezené a nezahrnovat nejnovější výzkum a vývoj v oblasti intervencí zaměřených na zmírnění vyhoření a stresu u sester. Rychlé změny ve zdravotnických systémech a nové výzvy, jako je pandemie COVID-19, mohou vést k neustálému vývoji a aktualizaci intervenčních postupů.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zkoumat vliv profese zdravotní sestry na její zdravotní stav během pandemie COVID-19. Práce měla dva hlavní cíle: zkoumat dopad vyhoření a stresu na zdravotní sestry a porozumět jejich zkušenostem a vnímání v souvislosti s těmito faktory, a také hodnotit účinnost intervencí, preventivních strategií a obecných taktik při zmírňování vyhoření a stresu u sester a identifikovat osvědčené postupy pro podporu jejich pohody a odolnosti.

Prvním cílem této práce bylo prozkoumat dopad vyhoření a stresu na zdravotní sestry a porozumět jejich zkušenostem a vnímání v souvislosti s těmito faktory. Výsledky tohoto výzkumu naznačují, že pandemie COVID-19 má hluboký dopad na duševní zdraví sester. Během tohoto náročného období se mezi sestrami vyskytovala vysoká míra úzkosti, deprese, stresu a posttraumatické stresové poruchy. Tyto duševní poruchy, pokud zůstanou neléčeny, mohou negativně ovlivnit pracovní výkon sester, a nakonec i výsledky léčby pacientů. Zdravotnické organizace by proto měly přijmout opatření k uvědomění si zátěže duševního zdraví, které sestry zažívají, a zavedení podpůrných systémů pro řešení těchto problémů.

Druhým hlavním cílem této práce bylo přehledně prezentovat existující intervence a podpůrné programy zaměřené na prevenci syndromu vyhoření a snižování stresu u všeobecných sester v období pandemie. Výsledky tohoto výzkumu jednoznačně potvrzují význam těchto intervencí v oblasti duševního zdraví sester při snižování úzkosti, deprese, stresu a posttraumatické stresové poruchy. Tyto intervence hrají klíčovou roli při podpoře duševní pohody sester, zlepšování kvality poskytované péče a snižování zátěže na zdravotnické systémy. Studie dále zdůrazňuje význam organizační podpory, sociální opory a soucitu v kontextu snižování vyhoření a posilování odolnosti sester.

Závěrem je třeba zdůraznit, že tato práce poskytuje cenné poznatky o vlivu povolání zdravotní sestry na její zdraví v průběhu pandemie COVID-19. Výsledky výzkumu jednoznačně ukazují na důležitost přednostního zaměření na intervence v oblasti duševního zdraví sester a naléhavou potřebu uvědomění si problémů, jimž čelí. Je nezbytné, aby zdravotnické organizace poskytovaly adekvátní podporu a zdroje pro řešení vyhoření a stresu u sester, neboť tímto způsobem ochrání nejen pohodu sester samotných, ale také zajistí poskytování vysoce kvalitní péče pacientům.

Tato práce rovněž naléhavě vyzývá k začlenění intervencí založených na důkazech a osvědčených postupech do zdravotnických politik a organizačních strategií, které se zaměřují na podporu pohody a odolnosti sester v době krize. Výsledky tohoto výzkumu poskytují pevný základ pro další výzkum, rozvoj politiky a implementaci intervencí, jež mají za cíl podporovat a zajistit pohodu sester. Je zásadní, aby společnost uznala a ocenila neocenitelný přínos, který sestry poskytují, a přijala proaktivní opatření ke zvládnání jejich zdravotních potřeb, a to nejen v době pandemie, ale i v každodenní pracovní realitě.

Seznam použité literatury

AL-HADDAD, Ahmed, Fatimah AL-OMAR, Abdullah AL-KHALEEL a Ali AL-KHALAF, 2020. Prevalence of burnout syndrome and its related risk factors among physicians working in primary health care centers of the Ministry of Health, Al Ahsa region, Saudi Arabia, 2018-2019. *Journal of family medicine and primary care* [online]. **9**(2), 571–579. ISSN 2249-4863 2278-7135. Dostupné z: doi:10.4103/jfmmpc.jfmmpc_743_19

ALHARBI, Jalal, Debra JACKSON a Kim USHER, 2020. The potential for COVID-19 to contribute to compassion fatigue in critical care nurses. *Journal of Clinical Nursing* [online]. **29**(15–16), 2762–2764. ISSN 0962-1067. Dostupné z: doi:10.1111/jocn.15314

CABARKAPA, Sonja, Sarah E. NADJIDAI, Jerome MURGIER a Chee H. NG, 2020. The psychological impact of COVID-19 and other viral epidemics on frontline healthcare workers and ways to address it: A rapid systematic review. *Brain, Behavior, & Immunity - Health* [online]. **8**, 100144. ISSN 2666-3546. Dostupné z: doi:https://doi.org/10.1016/j.bbih.2020.100144

DE SIMONE, Stefania, Maria VARGAS a Giuseppe SERVILLO, 2021. Organizational strategies to reduce physician burnout: a systematic review and meta-analysis. *Aging clinical and experimental research* [online]. **33**(4), 883–894. ISSN 1720-8319 1594-0667. Dostupné z: doi:10.1007/s40520-019-01368-3

DELDAR, Kolsoum, Razieh FROUTAN, Sahar DALVAND, Reza Ghanei GHESHLAGH a Seyed Reza MAZLOUM, 2018. The Relationship between Resiliency and Burnout in Iranian Nurses: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Open access Macedonian journal of medical sciences* [online]. **6**(11), 2250–2256. ISSN 1857-9655. Dostupné z: doi:10.3889/oamjms.2018.428

DINCER, Berna a Demet INANGIL, 2021. The effect of Emotional Freedom Techniques on nurses' stress, anxiety, and burnout levels during the COVID-19 pandemic: A randomized controlled trial. *Explore (New York, N.Y.)* [online]. **17**(2), 109–114. ISSN 1878-7541 1550-8307. Dostupné z: doi:10.1016/j.explore.2020.11.012

ELGHAZALLY, Shimaa A., Atef F. ALKARN, Hussein ELKHAYAT, Ahmed K. IBRAHIM a Mariam Roshdy ELKHAYAT, 2021. Burnout Impact of COVID-19 Pandemic on Health-Care Professionals at Assiut University Hospitals, 2020. *International Journal of*

Environmental Research and Public Health [online]. **18**(10). ISSN 1660-4601. Dostupné z: doi:10.3390/ijerph18105368

GIMÉNEZ-ESPERT, María del Carmen, Vicente PRADO-GASCÓ a Ana SOTO-RUBIO, 2020. Psychosocial Risks, Work Engagement, and Job Satisfaction of Nurses During COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Public Health* [online]. **8**. ISSN 2296-2565. Dostupné z: doi:10.3389/fpubh.2020.566896

HAN XIAO, YAN ZHANG, DESHENG KONG, SHIYUE LI, a NINGXI YANG, 2020. The Effects of Social Support on Sleep Quality of Medical Staff Treating Patients with Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in January and February 2020 in China. *Medical Science Monitor* [online]. **26**. ISSN 1643-3750. Dostupné z: doi:10.12659/MSM.923549

CHAUHAN, Shaylika, 2020. Comprehensive review of coronavirus disease 2019 (COVID-19). *Biomedical journal* [online]. **43**(4), 334–340. ISSN 2320-2890 2319-4170. Dostupné z: doi:10.1016/j.bj.2020.05.023

LESKOVIC, Ljiljana, Karmen ERJAVEC, Robert LESKOVAR a Goran VUKOVIČ, 2020. Burnout and job satisfaction of healthcare workers in Slovenian nursing homes in rural areas during the COVID-19 pandemic. *Annals of agricultural and environmental medicine : AAEM* [online]. **27**(4), 664–671. ISSN 1898-2263 1232-1966. Dostupné z: doi:10.26444/aaem/128236

M, AbdAllah A a El-Hawy L L, 2019. BURNOUT AND HEALTH RELATED QUALITY OF LIFE AMONG RESIDENT PHYSICIANS IN ZAGAZIG UNIVERSITY HOSPITALS. *Egyptian Journal of Occupational Medicine* [online]. **43**(2), 189–204. ISSN 1110-1881. Dostupné z: doi:10.21608/ejom.2019.31413

MASLACH, Christina, Susan JACKSON a Michael LEITER, 1997. The Maslach Burnout Inventory Manual. In: *Evaluating Stress: A Book of Resources*. s. 191–218.

MOSS, Marc, Vicki S. GOOD, David GOZAL, Ruth KLEINPELL a Curtis N. SESSLER, 2016. A Critical Care Societies Collaborative Statement: Burnout Syndrome in Critical Care Health-care Professionals. A Call for Action. *American journal of respiratory and critical care medicine* [online]. **194**(1), 106–113. ISSN 1535-4970 1073-449X. Dostupné z: doi:10.1164/rccm.201604-0708ST

PAPPA, Sofia, Vasiliki NTELLA, Timoleon GIANNAKAS, Vassilis G. GIANNAKOULIS, Eleni PAPOUTSI a Paraskevi KATSAOUNOU, 2020. Prevalence of depression, anxiety,

and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, Behavior, and Immunity* [online]. **88**, 901–907. ISSN 0889-1591. Dostupné z: doi:10.1016/j.bbi.2020.05.026

RUIZ-FERNÁNDEZ, María Dolores, Juan Diego RAMOS-PICHARDO, Olivia IBÁÑEZ-MASERO, José CABRERA-TROYA, María Inés CARMONA-REGA a Ángela María ORTEGA-GALÁN, 2020. Compassion fatigue, burnout, compassion satisfaction and perceived stress in healthcare professionals during the COVID-19 health crisis in Spain. *Journal of clinical nursing* [online]. **29**(21–22), 4321–4330. ISSN 1365-2702 0962-1067. Dostupné z: doi:10.1111/jocn.15469

SASANGO HAR, Farzan, Stephen L. JONES, Faisal N. MASUD, Farhaan S. VAHIDY a Bitu A. KASH, 2020. Provider Burnout and Fatigue During the COVID-19 Pandemic: Lessons Learned From a High-Volume Intensive Care Unit. *Anesthesia and analgesia* [online]. **131**(1), 106–111. ISSN 1526-7598 0003-2999. Dostupné z: doi:10.1213/ANE.0000000000004866

SCHREIBER, Merritt, David S. CATES, Stephen FORMANSKI a Michael KING, 2019. Maximizing the Resilience of Healthcare Workers in Multi-hazard Events: Lessons from the 2014-2015 Ebola Response in Africa. *Military medicine* [online]. **184**(Suppl 1), 114–120. ISSN 1930-613X 0026-4075. Dostupné z: doi:10.1093/milmed/usy400

SPOORTHY, Mamidipalli Sai, Sree Karthik PRATAPA a Supriya MAHANT, 2020. Mental health problems faced by healthcare workers due to the COVID-19 pandemic—A review. *Asian Journal of Psychiatry* [online]. **51**, 102119. ISSN 1876-2018. Dostupné z: doi:https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102119

STAMM, Beth, 2010. *The Concise ProQOL Manual: The concise manual for the Professional Quality of Life Scale , 2 nd Edition.*

SULEIMAN-MARTOS, Nora, Jose L. GOMEZ-URQUIZA, Raimundo AGUAYO-ESTREMER, Guillermo A. CAÑADAS-DE LA FUENTE, Emilia I. DE LA FUENTE-SOLANA a Luis ALBENDÍN-GARCÍA, 2020. The effect of mindfulness training on burnout syndrome in nursing: A systematic review and meta-analysis. *Journal of advanced nursing* [online]. **76**(5), 1124–1140. ISSN 1365-2648 0309-2402. Dostupné z: doi:10.1111/jan.14318

- SULTANA, Abida, Rachit SHARMA, Md Mahbub HOSSAIN, Sudip BHATTACHARYA a Neetu PUROHIT, 2020. Burnout among healthcare providers during COVID-19: Challenges and evidence-based interventions. *Indian journal of medical ethics* [online]. V(4), 1–6. ISSN 0975-5691 0974-8466. Dostupné z: doi:10.20529/IJME.2020.73
- VAN DER GOOT, Wieke E., Robbert J. DUVIVIER, Nico W. VAN YPEREN, Marco A. DE CARVALHO-FILHO, Kirsten E. NOOT, Renee IKINK, Rijk O. B. GANS, Eveline KLOEZE, Jaap E. TULLEKEN, A. J. Jolanda LAMMERS, A. Debbie C. JAARSMA a Wouter F. W. BIERMAN, 2021. Psychological distress among frontline workers during the COVID-19 pandemic: A mixed-methods study. *PLOS ONE* [online]. 16(8), e0255510. Dostupné z: doi:10.1371/journal.pone.0255510
- VAN MOL, Margo M. C., Erwin J. O. KOMPANJE, Dominique D. BENOIT, Jan BAKKER a Marjan D. NIJKAMP, 2015. The Prevalence of Compassion Fatigue and Burnout among Healthcare Professionals in Intensive Care Units: A Systematic Review. *PLOS ONE* [online]. 10(8), e0136955. Dostupné z: doi:10.1371/journal.pone.0136955
- VASSBØ, Tove K., Marit KIRKEVOLD, David EDVARDSSON, Karin SJÖGREN, Qarin LOOD, Per Olof SANDMAN a Ådel BERGLAND, 2019. Associations between job satisfaction, person-centredness, and ethically difficult situations in nursing homes-A cross-sectional study. *Journal of advanced nursing* [online]. 75(5), 979–988. ISSN 1365-2648 0309-2402. Dostupné z: doi:10.1111/jan.13890
- WANG, Chen, Peter W HORBY, Frederick G HAYDEN a George F GAO, 2020. A novel coronavirus outbreak of global health concern. *The Lancet* [online]. 395(10223), 470–473. ISSN 0140-6736. Dostupné z: doi:10.1016/S0140-6736(20)30185-9
- WILSON, William, Jeffrey Pradeep RAJ, Seema RAO, Murtuza GHIYA, Nisanth Menon NEDUNGALAPARAMBIL, Harshit MUNDRA a Roshan MATHEW, 2020. Prevalence and Predictors of Stress, anxiety, and Depression among Healthcare Workers Managing COVID-19 Pandemic in India: A Nationwide Observational Study. *Indian Journal of Psychological Medicine* [online]. 42(4), 353–358. Dostupné z: doi:10.1177/0253717620933992

Seznam zkratek

BOS	Burnout Syndrome, Syndrom vyhoření
CCSC	Critical Care Societies Collaborative
CS	compassion satisfaction
EFT	technika emocionální svobody
OOPP	Osobní ochranné pracovní prostředky
ProQoL	koncept profesionální kvality života
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome
SDT	Self-Determination Theory
WHO	World Health Organization, Světová zdravotnická organizace

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 1: Algoritmus řešeršní činností.